

VALTIONTAKUUN MYÖNTÄMINEN SUOMEN PANKILLE

1. Tausta

Kansainvälisen valuuttarahaston (International Monetary Fund, IMF) rahoitus perustuu jäsenosuuksiin. Kansainvälisellä valuuttarahastolla on oma tilivaluutta erityinen nosto-oikeus (*Special Drawing Right, SDR*), jossa jäsenosuudet määritellään. Suomen jäsenosuus on 2,43 miljardia erityistä nosto-oikeutta eli noin 3,02 miljardia euroa, joka on 0,51 prosenttia valuuttarahaston jäsenosuuksien 476 miljardin erityisen nosto-oikeuden kokonaisuudesta.

Vuonna 2021 IMF teki ns. SDR-allokaation, jossa jäsenmaiden keskuspankkien valuuttavarantoihin jaettiin SDR:iä yhteensä 650 miljardin dollarin edestä. Koska SDR:ien jako toteutettiin IMF:n jäsenosuuksien suhteessa, ovat keskustelut allokaation jälkeen keskittyneet vaihtoehtoihin tapoihin, joilla rahoitusasemaltaan vahvemmat taloudet voisivat vapaaehtoisesti kanavoida (edelleenlainata) SDR:iään köyhimpien maiden tueksi.

Suomen Pankin johtokunta on 13. joulukuuta 2022 hyväksynyt 300 miljoonan SDR:n suuruisen lainan myöntämisen Kansainvälisen valuuttarahaston köyhyyden vähentämisen ja kasvun rahastolle PRGT (*Poverty reduction and growth trust*). Suomen Pankki käyttää PRGT-rahastoon annettavaan lainaan SDR-allokaatiossa saamiaan varoja. Suomen Pankin 300 miljoonan SDR:n suuruisen lainasopimus IMF:n PRGT-rahaston hyväksi on linjassa muiden Pohjoismaiden ja EU-maiden tekemien sopimusten kanssa.

Suomen Pankista annetun lain (214/1998) 7 §:n mukaan Suomen Pankilla on oltava luotonannossaan riittävät vakuudet. Tämän vuoksi SDR-varojen kanavoimien edellytyksenä on valtiontakuu Kansainvälisen valuuttarahaston rahoituksesta mahdollisesti aiheutuvien tappioiden varalta.

Eduskunnan valtuus valtiontakuuille on 400 miljoonaa euroa, mutta Suomen Pankin IMF:lle lainaama määrä on 300 miljoonaa erityistä nosto-oikeutta (SDR). Euro/SDR-kurssi voi vaihdella ajanhetkestä riippuen ja ylittää esitettävän valtiontakuun enimmäismäärän 400 miljoonaa euroa. Ylimenevältä osuudelta riskin kantaa Suomen Pankki. Normaalikäytäntö on, että valtiontakuu on samassa valuutassa ja samalle enimmäismäärälle kuin IMF-rahoitusjärjestely. Suomen Pankin johtokunta on painottanut kirjeessään, että lähivuosina tulisi selvittää mahdollisuutta muuttaa PRGT-lainasopimuksen euromääräinen valtiontakuu 300 miljoonan SDR:n suuriseksi valtiontakuuksi.

Kansainvälisen valuuttarahaston rahoitusjärjestely

Kansainvälisen valuuttarahaston jäsenmaiden tavoitteena on varmistaa valuuttarahaston rahoituskapasiteetti tilanteessa, jossa maailmantalouteen kohdistuu suurta epävarmuutta ja jäsenmaiden kasvunäkymät ovat heikot. IMF on viime vuosina pyrkinyt laajentamaan toimintaansa köyhimmissä jäsenmaissa, joissa pandemia ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ovat aiheuttaneet suuret talousvauriot. Köyhimmät jäsenmaat tarvitsevat tukea myös ilmastonmuutoksen aiheuttamista haasteista selviämiseen. IMF pyrkii tarjoamaan näille maille pidempiaikaisempaa rahoitustukea kriisistä toipumiseen sekä kestävän talouskasvun saavuttamiseen.

Köyhimmille jäsenmaille tarkoitetut järjestelyt eroavat normaaleista IMF-ohjelmista siten, että maiden rahoituksesta maksama korko on alhaisempi ja järjestelyihin sisältyvä ehdollisuus on vähäisempää. Tärkein väline, jonka kautta IMF antaa köyhimmille jäsenmaille rahoitusta, on köyhyyden vähentämisen ja kasvun rahasto (*Poverty Reduction and Growth Trust, PRGT*). PRGT:n toiminta perustuu lainaresursseihin ja korkotukivaroihin. Lainaresursseja saadaan kahdenvälisillä lainasopimuksilla muilta jäsenmailta. Lainaresurssit palautuvat lainanantajalle, kun lainasopimus päättyy. Korkotukivarat puolestaan kerätään jäsenmailta lahjarahana, joka ei palauduantajalle. Suomen valtion takuu koskee ainoastaan lainaresursseja.

Suomen rahoitus IMF:lle hoidetaan Suomen Pankin kautta, mutta lainsäädäntö edellyttää, että Suomen Pankki saa kaikelle IMF:lle annettavalle rahoitukselle valtioneuvoston takuun. Valtioneuvosto edellyttää eduskunnan suostumusta.

Eduskunnan antama takuuvaltuus

Vuoden 2022 neljännessä lisätalousarviossa 25.11.2022 (HE 242/2022 vp) eduskunta on antanut valtuuden siihen, että valtioneuvosto voi myöntää vastavakuutta vaatimatta enintään 400 miljoonan euron suuruisen valtioneuvoston takuun Suomen Pankille Kansainväliselle valuuttarahastolle Poverty Reduction and Growth Trust (PRGT) -rahaston hyväksi myönnettävän kahdenvälisen lainan vakuudeksi siitä mahdollisesti aiheutuvien tappioiden varalta.

2. Suomen Pankille myönnettävä valtioneuvoston takuu

Valtioneuvostolle esitetään, että se antaisi vastavakuuksia vaatimatta enintään 400 miljoonan euron suuruisen valtioneuvoston takuun Suomen Pankin Kansainväliselle valuuttarahastolle PRGT-rahaston hyväksi myönnettävän kahdenvälisen lainan vakuudeksi siitä mahdollisesti aiheutuvien tappioiden varalta.

Suomen Pankin ja IMF:n välinen lainasopimus tulee voimaan, kun Suomen Pankin pääjohtaja ja kansainvälisen valuuttarahaston toimitusjohtaja allekirjoittavat sopimuksen. Suomen Pankin pääjohtaja voi allekirjoittaa sopimuksen valtioneuvoston takuun tultua voimaan.

Takuu on voimassa, kunnes lainojen ja sopimusten takaisinmaksuvelvollisuus on päätynyt ja muut lainoista ja sopimuksista aiheutuvat velvoitteet ovat lakanneet.

Lainasopimus olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2029 saakka, johon saakka IMF voi tehdä lainan puitteissa nostoja. Maksimipituudeltaan PRGT:stä myönnettyt lainat ovat 10 vuoden mittaisia. Näin ollen PRGT-lainasta aiheutuvat vastuut ovat maksimissaan voimassa vuoden 2039 loppuun asti.

Valtiontakuupäätöksessä määrättäisiin lisäksi valtiovarainministeriön ja Valtiokonttorin tehtävistä, jotka liittyvät takuun hallintaan ja Suomen Pankin raportointivelvollisuudesta valtiovarainministeriölle sekä Valtiokonttorille.

3. Takuumaksusta vapauttaminen

Valtioneuvostolle esitetään, että Suomen Pankille myönnettävästä valtiontakuusta ei perittäisi takuumaksua. Suomen valtio on Kansainvälisen valuuttarahaston jäsen. Valtiontakuun kohteena olevissa järjestelyissä Suomen Pankki toimii valtion puolesta ja toimeksiannosta. Tätä toimintaa voidaan pitää valtion lainanannosta sekä valtiontakauksesta ja valtiontakuusta annetun lain (449/1988) 15 §:n tarkoittamana erityisenä syynä sille, että takausmaksua ei peritä.

4. Taloudelliset vaikutukset

Valtioneuvostolle esitettävän valtiontakuun enimmäismäärä on 400 miljoonaa (400 000 000) euroa. Suomen Pankin ja IMF:n välisen lainasopimuksen enimmäismäärä on 300 miljoonaa SDR, jotka kanavoidaan PRGT-rahastoon. Lainaa voidaan nostaa osissa ja jokaisen erän euro/SDR-kurssi määräytyy nostoajankohdan mukaan. Tällä hetkellä (6.1.2023) 1SDR vastaa 1,245070 euroa, joka tarkoittaa valtiontakuun osalta noin 374 miljoonan euron valtiontakuuta. Mikäli euro/SDR-kurssi muuttuu ja 300 miljoonaa SDR ylittää valtiontakuun eduskunnan antaman valtuuden 400 miljoonaa euroa kantaa Suomen Pankki riskin enimmäismäärän ylittävältä osuudelta.

PRGT:n riskipuskurit ovat tällä hetkellä 26 prosenttia lainakannasta eli noin 3,9 miljardia SDR:ää, joista luottotappiot ensisijassa katetaan. Varat riskipuskuriin ovat aikoinaan tulleet kullan myynnistä ja niitä on ajan myötä kerrytetty sijoittamisesta kertyneiden tuottojen kautta. PRGT:n historiassa on ollut muutamia maksurästien maatapauksia (viimeisimmät Somalia ja Sudan), mutta luottotappioita PRGT:lle ei ole ikinä kirjattu.

Tällä hetkellä voimassa olevien Suomen Pankille annettujen valtiontakuiden yhteismäärä on noin 7,476 miljardia euroa. Summa koostuu kolmesta eri rahoituskanavasta (jäsenosuus, ns. NAB-järjestely ja bilateraallilaina). NAB-järjestely ja bilateraallilaina on määritelty IMF:n tilivaluutta SDR:ssä, joten valtiontakuiden euromäärä vaihtelee valuuttakurssivaihtelujen mukaan.

Voimassaolevien takuuvastuiden määrä oli 31.12.2022 noin 10,69 % Suomen Pankille myönnettyistä valtiontakuiden, mikä vastaa noin 0,84 miljardia euroa.

5. Asian valmistelu

Valtioneuvoston päätös on valmisteltu valtiovarainministeriössä yhteistyössä Suomen Pankin kanssa.

6. Esitys

Edellä esitetyn perusteella esitetään, että valtioneuvosto

- päättäisi antaa vastavakuuksia vaatimatta enintään 400 miljoonan euron suuruisen valtioneuvoston Suomen Pankin Kansainväliselle valuuttarahastolle PRGT-rahaston hyväksi myönnettävän kahdenvälisen lainan vakuudeksi siitä mahdollisesti aiheutuvien tappioiden varalta.
- päättäisi olla perimättä valtioneuvoston takuumaksua ja
- päättäisi, että valtiovarainministeriö antaa tämän valtioneuvoston päätöksen toimeenpanon sekä valtioneuvoston valvontaa koskevat tarkemmat ohjeet sekä hyväksyy ja allekirjoittaa tarvittavat asiakirjat.